

בול חסר את כשרונו הסיפורי המיוחד במינו של גרין, את בהירות מחשבתו, ואת יכלתו לשבץ ערכים ועקרונות ולהפכם לחלק אורגני של סיפורו ואנשיו. וכאן, כמדומה, המפתח להבנת ההבדל הרב שבין הספר והסרט המבוסס עליו, שהוא יצירה קולנועית מזהירה. הבימאי המשיך במחשבה והביא את רעיונותיו המטושטשים של בול עד למסקנתם ההגירה נית בהדגישו בבירור את המשמעות האוניברסליות. אכן, בסרט נעשו הסיפורים משכנעים הודות למשחק מלוטש ושינוי הגישה אליהם ואל מקומם בסיפור המעשה, ומחשבותיהם נעשו חלק אורגני של הוויתם ופעולתם. בסרט גם משכילה המצלמה להפוך את הגשר למה שהיה עליו להיות בספר: סמל לשאיפותיו של האדם ולאירוניה מרה על גורלו.

כפיה

בשנת 1924 נודעזה שיקאגו משנתגלה כי רוצחיו של צובי פרנקס, בן הארבע עשרה, הם ליאופולד ולב, שני בנימיל יונגרים צעירים, תלמידיאוניברסיטה, מוכשרים במידה בלתי־רגילה, שמעולם לא חסרו אומה. הבאתם לדין היתה אחת הסנסציות המשפטיות של התקופה, ורק הודות להגנתו הנפלאה של קלארנס דרו, אחד מטובי הפרקליטים של ארצות הברית, ניצלו ממוות בטוח ונדונו, ל־99 שנות מאסר בתוספת מאסר־עולם. לב נרצח אחר־כך בבית־הסוהר בקטטה, וליאר פולד, שנשתחרר לא מזמן, עורר מחדש את התעניינות הקהל ברצח זה, שעד היום נשאר בחזקת תעלומה. מאיר לוי, בן־זמנם של ליאופולד ולב, שלמד יחד אתם באוניברסיטה של שיקאגו, מנסה כאן לשחזר, לאחר שנות מחשבה ארוכות, את הרצח וכל מה שבא בעקבו תיו, מתוך אמונה והכרה שכל תקופה ותקופה יש לה רצח סימפטומטי משלה.

זאת הוא מכניס גם קנה־מידה אחר ומסר כן: מזרח ומערב והשוני שביניהם, או אולי הדמיון הרב שבין טיפוסי־אדם מסוים מים בתרבויות אלה, כגון הקולונל ניקול־סון האנגלי הקיפלינג והקולונל סאיטו, העריץ המטושפ היאפאני, שבשניהם נמהלו יוזר, הרגשת חובה, נאמנות למורשת בית־אב, כבוד לשלטון, היצמדות זועתית למשמעת וביצוע מדוקדק של כל תפקיד שהוטל עליהם... סוג שנשתמר בסיוע המסורת. ואם היה עליו להיות משהו מגוון ואירוני, הרי בספר זה הפך משהו פאתטי בתכלית.

מכאן אנו חוזרים לפילוסופיה פשטנית למדי על המניעים המכוונים את האדם ולנסיון עגום לשבץ כמה "עקרונות אוני־ברסליים" בסיפור־מעשה שאינו מוכן לקבלם כחלק ממנו. הסתירות הרבות, ההזרות בסיפור בהתמדה, אינן סתירות של פילוסופיה משונה אלא סתירות של סופר שאין בכוחו להפוך את החומר שבידו לספר משכנע ולתת ביטוי הולם לרעיונות רבים, הנמצאים עדיין כאילו בתהליך ראשון של התפתחות. בול מסתבך ומסבך את אנשיו, מטלטלם ממקום למקום ומרעיון לרעיון, ללא כל כוונה ברורה, וסופם הטרגי לא רק שאינו דרמתי (כפי שצריך היה להיות) אלא שהוא מעלה אנתרופוחה על שפתי הקורא.

יש דמיון קלוש, אך מעניין, בין ספר זה לספרו של גראהם גרין, "האמריקאי השקט", שגם הוא מספר על אירופים הבאים לארץ זרה, כדי ללמד את האסיר תים כיצד להשתמש בפלאסטיק, כדי להפוך רכבות לאבק ולפוצץ גשרים". אולם

* פייאר בול: הגשר על נהר קוואי; מצרפתית: עמנואל בארי (ערך); דוד שחר); הוצאת "הדר", תל־אביב, תשי"ט; 176 ע'.

** מאיר לוי: כפיה; תרגום: ה.מ. זהבית; הוצאת "עדות", תל־אביב, תשי"ט; 150 ע'.

האדם את פשעיו, ובכך הפכו סמל מחירי לדורם.

לויך עוסק גם באנליזה פרוידיסטית ומנסה לחדור באיזמלים אלה לתוך נשמתם של השנים. אותו דחף להרס־עצמי, כל אותם אירועים של ילדות, אהבות ושנאות, כל מה שיוצר את ה"אני" האנושי שלנו, כל אלה משמשים לו קרש־קפיצה אל אישיר־תם המסובכת והמסוכסכת.

אולם, עם כל החומר העובדתי והתיאורתי שרוכז בעמודי הספר, דומה לעתים כי התשובה המתאימה עדיין לא נמצאה, ובקורא קמה הרגשה כי ענין לו כאן בחלל עצום בין האמוצינולי והאינטלק־טואלי, בחינת שני קווים מקבילים שלא נפגשו, ובמעין קריאת־תגר חסרת־טעם כנגד משהו, שלא הובנה כראוי לא להם ולא לזולתם.

לויך דומה שהוא נתון ראשו־ורובו כרצה זה, ולעתים אף מזהה הוא את עצמו עם עושייו ומגיע לבסוף למסקנה האגו־שית והמבהילה שבכל אחד מאתנו טמון משהו מחירי ואיום, אלא שאין הוא בא תמיד על ביטויו.

גם אם יש בספר חזרות רבות מדי, וניתוח מפורט, מעין רצון להבנה שלא בא על סיפוקו, הרי זה ספר הנקרא בנשימה עצורה; וגם אם רחוק הוא מהשיג את רמת אלה שבעקבותיהם הלך המחבר, והוא קרוב יותר לרפורטז'ה מקצועית ומהירה, בכלי־זאת אין הקורא יכול לעזבו בטרם יגיע אל הסיום העגום.

ה. ב.

והרומן המספר עליו (כגון: "האדום והר־שחור" לסטנדל, "החטא וענשו" לדוס־טויבסקי, "הטרנדיה האמריקאית" לדרייזר).

למראית־עין ראשונה ושטחית הרי כאן אותה תופעה נדירה של פשע החסר כל מניעים. לפנינו שתי מפלצות בדמות בחורים צעירים, אינטלקטואלים ועשירים, שניסו לבצע את "הרצח המושלם" ונתפסו רק בגלל זוג משקפיים שנמצא בביצה, ליד גופתו המושחתת של הנער ההרוג. לויך מכיר בעובדה שבחורים אלה, שהחיים היו לפנייהם, הורסו במרידיהם לא רק את חייהם ואת עתידם אלא גם את משפח־ותיהם. אולם אין זו אלא נקודת־המוצא שלו, ומכאן הוא נכנס לסבך נשמותיהם של ג'וד סטיינר (ליאופולד) ו־רטי שטראוס (לב) ומנסה לפענח את החידה. אחד הנתונים הוא הקשר ההומוסקסואלי שהיה בין שניהם, ואשר בשנות ה־20 ראו בו פרוורסיה נפשית; אולם לויך מחפש גם תשובות אחרות, הנראות לו מעמיקות ומסובכות יותר: את הפילוסופיה שמאחרי הפשע. מתוך דפי יומנים, מכתבים, שיחות, עדויות ואוסף עצום של עובדות הוא חושף את השפעתו העצומה של פרידריך ניצ'ה, שגילה לשני־אלה את הרעיון של "האדם העליון", העומד מעבר־לטוב־ורע והרשאי לעשות כרצונו. בהשפעתו של זה, וכדי להוכיח את עליונותם לעצ־מם, הגיעו למסקנה ההגיונית של ביצוע רצח ללא כל מניעים של רגש או חשבון. כך, טוען המספר, הקדימו שני בחורים אלה את הזיידאולוגיה הפשיסטית ואי־דיאולוגיות אחרות מסוגה, שבהן הצדיק